

Coğrafi alan itibarıyla Türkiye'nin ikinci büyük ili olan Sivas, aynı zamanda 1285 köyüyle en fazla köye sahip il olma özelliğini taşımaktadır. Buna bağlı olarak folklorik değerler yönünden de oldukça zengin ve çeşitli nitelik taşıyan bir ildir. Bu çerçevede yöredeki giyim kuşam için de aynı şeyleri söylememiş mümkündür.

Sivas'ta asırlar önce süregelen geleneğe bağlı giyinme, 40-50 sene öncesine kadar köylerde, bütün canlılığıyla yaşatılıyordu. Her ne kadar bazı köylerde (Zara ve İmranlı'nın bazı köyleri, 42 pareden oluşan Elbeyi / İlbeyi köylerinin bazı köyleri...) mahallî kıyafet giyme geleneği sürdürülüyorsa da bu geleneğin de yakın zamanda terk edileceği aşîkâr görünüyor. Nasıl ki diğer köyler, teknoloji ve hızlı şehirleşmeye fazla direnememiş ise, sözkonsu köyleri de aynı akıbet beklemektedir.

İklim, kültürel ve kavim / boy farklılık giyim kuşamda da yörelere göre farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İlin kuzeyi ile güneyi arasında bariz farklılıkların sebebi de buna dayanmaktadır.

Bu çeşitlilik yaşa, cinsiyete, mevsime göre de kendisini göstermektedir.

Sözgeleşî ömrün safhalarına göre giyecekler

1. Çocuk Giysileri (Kız, erkek),
2. Genç giysileri (Kız, erkek),
3. Yetişkinlerin giysileri (Kadın, erkek) şeklinde gruplandırılabilir.

Bunlar da kendi aralarında *yazlık, kışlık ve olağanüstü günlerde giyilen giyecekler* (düğün, bayram, gelin, güvey giyimi gibi...) olarak ayrıca değerlendirilebilir.

Giyim kuşamlar vücutta *baş, gövdeye, belden aşağı ve ayağa* giyilen giyecekler şeklinde de ayrıca tasnifi tabi tutulabilir.

Çocuk Giyimi

Doğum öncesi, doğacak çocuğa kundak, bez, zıbın ve battaniye hazırlanır, elbiseler yapılır. Önü kış ise patik, çorap, hırka ve kazak örülür. Günümüzde ailenin bütçesi ve zevkine göre hazır giyimler de tercih edilebilmektedir. Doğum sonrası yoklatmaya gidenler de şayet altın takamıyorlarsa hazır elbise götürürler. Kız çocuğu için pembe veya kırmızı, oğlan çocuğu için mavi renklerle elbiseler tercih edilir. Elbiselerin üzerinde fındık şeklinde kabartma desenler, saç örgüsü desenler ve çizgi film kahramanlarının resimlerini ihtiva eden süslemeler ve resimler bulunur. Bunun yanında çocuğu nazardan korumak için bebeğin sağ omzuna iğne ile mavi bir boncuk, dört yapraklı yonca şeklinde kolye ve delinmiş hurma çekirdeği tutturulur. Kız çocuklarının boyunlarına veya bileklerine nazardan korunmak düşüncesiyle, mavi boncuklardan yapılmış kolye ve bileklik takılır.

* Yayımlandığı yer: *Sultanşehir*, S. 8, Eylül-Ekim-Kasım 2008, s. 107-111.

Çocuklara yazın daha ince giysiler giydirilir. Köylerde kız çocukları için entari vazgeçilmez giyecektir. Entarinin üzerine de işlik, arzu eden değişik nakışlar ve işlemelerle örülmüş kazak ve süveter de giyebilmektedir.

Erkek çocukları ise pantolon ve köynek giyerler. 1960'lı yıllara kadar Sivas merkezde de erkek çocuklarına entari giydirilirdi. Bundaki amaç da çocuğu kara iyeden korumak, ona kız kimliği vererek kara iyeden kötülüğünden kurtarmaktır. Köylerde kızlar başlarına renkli, çiçek desenli başörtüsü örter, erkek çocukları da şapka takar. Ayak giyeceği olarak çorap, patik, lastik ayakkabı giyilir.

Genç Giyimi

Köylerde günümüzde gençler genellikle modern kıyafetleri tercih etmektedirler. Kızlar arzu ederlerse yahut aile büyüklerinin etkisiyle başlarını kapatmaktadır. Başörtüleri daha çok kırmızı veya beyaz renkte olur. Saçları uzundur ve örülür. Kimi yörelerde saçlar belik yapılı ve uçlarına renkli boncuklar takılır. Süs eşyası olarak altın gümüş koyla dös çiçeği dedikleri broşu tercih ederler. Düğünlerde gelinlik, damatlar da takım elbise giyerler.

Erkekler takı olarak saat, bir kısmı da bileklik, kolye ve yüzük takar; başlarına da terlik / takke örterler. Terlikler renkli boncuklardan örülmüştür. Giydikleri yelekler ise, madeni düğmelerle süslenmiştir.

Yetişkinlerin Giyimi

Orta yaş ve üzeri yaşıta olan *kadınlar* başlarına genellikle eşarp örterler. Eşarplarını boyunlarının altında bağlarlar. Eskiden kadınlar "*Fatma ana başı*" olarak isimlendirilen bir baş bağlama şeklini tercih ederlerdi. Bu, iki siyah poşu ve bir fes olmak üzere üç parça ile gerçekleştirilirdi. Poşunun biri fes üzerinden takılır, uçları tepeden bağlanır; diğeri de altına bağlanırdı. Bazen de alın kısmına alınlık bağlanır ve altın dizilir. Fes üzerinden bağlanan poşu arzu edildiğinde yüz kapatmada kullanılırdı. Kimi yörelerde yaşlı kadınlar başlarına koyu renkli yazma, genç kızlar ve gelinler da beyaz tülbent örterler. Tülbentlerin etrafında, boncuk veya pullarla işlenmiş oyalar vardır. Gelinler ağızlarını tülbentleriyle kapatırlar böylelikle evdeki gelin ile kızın rahatlıkla tefrik edilir. Geleneğe bağlı giyimlerin sürdürüldüğü köylerde kadınlar başlarına fes örterler, fesin üzerine de gümüş paralarla süslü taç takarlar.

Elbise olarak "*üçpeşli*" diye adlandırılan ve topuklara kadar inen üç yırtmaçlı elbise giyer; bellerine de püsküllü şal kuşak bağlarlar. Çoğu zaman üçpeşlinin eteklerini toplayıp kuşağın arasına sokarlar ve önlerine peştamal yahut önlük bağlarlar. Günlük işlerde ise saten veya basma adı verilen kumaşlardan dikilmiş şalvar giyerler. Kimi zaman canlı renklerle bezeli kumaşlardan dikilmiş boyu topuklara kadar uzanan fistan giyilir. Fistanın üzerine yelek, hırka veya kazak giyilir. Giysi için göze hoş gelen üzeri çiçekli, güzel desenlerle süslenmiş kumaşlardan seçilir.

Erkekler başlarına yöresine göre şapka, fötr, kasket, bere yahut takke örterler. Kışın ise soğuk günlerde başa papak veya börkenek geçirilir. Gövdelerine de işlik, ince kumaştan yapılmış yelek, zıvga şalvar; iç giyecek olarak beyaz patiskadan yapılmış köynek giyerler. Köynek iki düğmelidir üst kısmı yakasız ve uzun kolludur. Köyneği üstüne gömlek ve onun üzerine de önden cepli ve koyu renkli yelek giyilir. Kıyafetlerinin üzerine şal, bel bağı örterler.

Erkeklerin çorapları elde dokunmuş yün çoraptır. Kadınların çorabına nazaran desenli / süslü olmayıp düz beyaz renklidir. Çoraplar uzundur ve zıvgaların üzerine çekilir. Ayakkabı olarak çarık, kara lastik, kundura ve yemeni giymişlerdir.

.....

Aşağıya Sivas'taki giyim-kuşamla ilgili sözlerin toplu listesi verilmiştir. Bu sözlerin içinde Sivas merkezine ait olanlar bulunduğu gibi köylerde kullanılan kelimeler de yer almaktadır.

abaniye: Sarı, beyaz renklerle, kasnakta işlenmiş ve gündelik hayatta gençler tarafından kullanılan bur kuşak çeşidi.

ah / ak: Kadınların gündelik hayatta kullanıldıkları, ince pamuk ipten dokunmuş baş örtüsü.

al: Düğünde gelinin başına örtülen üzerinde madeni pullarla işlenmiş motifler bulunduğu, kırmızı renkli baş örtüsü. Günümüzde damatlar da omuzlarına örtmektedirler.

alaca bürük: (Bkz. *satranç*).

alaçadır: (Bkz. *çadır*).

alınlık / annılık: Kadife kumaştan yapılmış fes biçiminde önü yüzüne altınlar dikilmiş süslenmiş başlık.

almalı: Fesin üzerine örtülen kare şeklinde pamuklu örtü.

atki: Kadınların manto üzerine aldıkları yünden yapılmış baş örtüsü. 1,5 X 1,5 m. ebadından kare şeklinde, uçları püsküllü, eninden ikiye katlanarak örtülür.

atlet: Gövdeye giyilen beyaz renkli iç çamaşır.

aynalı çorap: Yün çorap. Kadınların aynalı çorabı nakışlıdır.

bağ: Kırmızı renkli iplerle örülmüş, kenarları püsküllü bağ. Süs olarak ortasına tazi kuyruğu dikilir.

Bağdat çadırı: (Bkz. *çadır*).

battaniye: Bebek dışarı çıkartılırken bebeğe sarılır ve uyurken üstüne örtülür. Yazlık, kışlık olmak üzere iki çeşittir.

bel bağı: Kadınların kuşağın arka kısmına bağladıkları mavi ve beyaz boncuklarla süslenmiş bağ. Kollar yırtmaçlı veya yırtmaçsızdır. Bele gümüş kemer takılır, ancak bindallının altına şalvar giyinilmez.

belek ipi: Beleğin dışına sarılan ip.

belek: Bebek doğduğunda üzerine sarılan bez

bindallı: Omuzdan topuğa kadar uzanan, geniş ve dökümlü, kadife yahut atlas kumaştan yapılmış sim işlemeli giysi.

bluz: Eteklerin üzerine trikodan yapılmış kadın dış giysisi.

bornoz: Yıkandıktan sonra kişilerin giydiği kollu ve pamuklu banyo gereci. Halk buna "giyme" demiştir.

boy bürük: Baştan ayağa kadar uzunlukta olan bürük.

boyunlu çorap: Uzunluğu dize veya diz üstüne kadar olan çorap

börge / börgenek: İpten dokuma başlık, papak.

bürük: Bayanların omuzlarını kapatacak kadar uzunlukta olan ince kumaştan yapılmış baş örtüsü.

ceket: Erkeklerin daha çok gömleklerin üzerinden giydiği giysi. Kadınların giydiği ceketler kadife kumaştan olup üzeri ve yaka kenarları simlerle süslenmiştir.

cepken: Siyah veya lacivert çuha üzerine sırma işleyerek hazırlanmış yelek. Önü açık, kolları geniş ve yırtmaçlıdır. Kenar kısımları sim ve sekiz kat kaytanla işlenmiştir.

çadır: Divriği yöresinde giyilen ve farklı kumaşlardan yapılmış dışarı giyeceği, boy bürük. Günlük hayatta giyinildiği gibi düğünde, bayramda da giyilebilmektedir. Özelliklerine göre çeşitlenirler. Gündelik hayatta giyilene *alaçadır*, Orta yaşlı ve yaşlı kadınların giydiklerine *karaçadır* veya *maroken*, kızların giydiği çadırla da *Bağdat çadırı* veya *Dövmeli çadır* denilir.

çarık: Ayağa giyilen, burnu sivri ve geriye kıvrık olan deriden yapılmış giysi. *Sırımlı* ve *tokalı* olmak üzere iki tiptir. Sırım çarıklar günlük olarak giyilen çarıklardır. Bu çarıklarda bağlar ayak üzerine / çorap üzerine dolanarak ayağın çarıktan çıkmasını engeller. Tokalı çarıklar ise, kırmızı beyaz ve sarı renk hâkim olduğu süslü çarıklardır. Çarıklar sığır ve manda derisinden yapılır. Önce deri şaplanır, kalıplar halinde kesilir ve kenarlarından delikler açılır. Çarıklar kurduğunda ayağı incitmemesi için ara sıra suda bekletilir. Kadınlar çarık yerine kara lastik giyerler. Büyüklüğüne göre isimleri vardır. (*baş batal*: 46-47 numaralı çarık, *batal*: 44-45 numara, *çeke batal*: 41-42 numara, *ulu orta*: 40 numara, *orta*: 39 numara, *zenne*: 36-38 numara.)

çevre: yazma.

çintiyan: Bazı yörelerde şalvara verilen isim.

çit: Yazma, hindi, değirmi gibi baş örtüleri üzerine bağlanan uçları serbest bırakılan baş örtüsü.

çizme: Genellikle erkeklerin ayaklarına giydikleri deri yahut lastikten yapılmış giysi. Yürüdükçe ses çıkartan veya körüklü olarak yapılmış çeşitleri vardır. Buna *körüklü çizme* denilir.

çorap: Ayağa giyilen çeşitli ebat, şekil ve desende olan giyecek. Elde örgüsü yün çoraplarda daha çok aynalı, sulu, muska bal kaymak ve şal örneği desenler kullanılmıştır. Erkek çorabı desensizdir. Günümüzde çoğu insanlar fabrika üretimi olan çoraplar giymektedir.

çuha şalvar: (Bkz. *şalvar*).

çuha yelek: Lacivert, siyah ve bordo renklerle yapılmış yün yelek.

dal fes: Kırmızı veya bordo renkli çuha ile yapılmış fes çeşidi. Buna puşulu fes de denilir. Üstünde mavi püskül vardır ve üzeri sırma iplikle çeşitli geometrik desenlerle süslenmiştir. Dışına ucu omuzlara sarkıtılan poşu bağlanır. Bundan dolayı bu fes çeşidi *poşulu fes* olarak da adlandırılır.

değirmi: Kenarı ip yahut boncuk oyalı kadın ve daha ziyade beyaz renkli baş örtüsü. (Bkz. *hindi*, *yazma*).

delme: (Bkz. *kadama*, *müso*).

dilmeli: Yırtmaçlı.

dolak: El dokuması olup ayağa dolanan ve üzerine çarık giyilen giysi. Eni ortalama 25 cm., boyu 1,5 m. olup uçlarında bağlamaya yarayan ip vardır. Dolak, çifte ve sürü yaymaya gidilirken ayağa dolanır.

don: Bazı köylerde şalvar veya kilot yerine kullanılan söz.

döğme: Omuzdan topuğa kadar uzanan, kenarları dantelli, ipek üzerine sim motifli giysi.

dövmeli çadır: (Bkz. *çadır*).

düz papuç: (Bkz. *papuç*).

eldiven: 1. Kadın ve erkeklerin daha ziyade soğuklarda ellerini soğuktan korumak için kullandıkları giysi. 2. Bebeğin yüzünü tırmalamaması için eline takılan giysi parçası.

entari: Kız ve kadınların giydiği kadife kumaştan yahut pazenden dikilen uzun kollu ve belden aşağısı pileli giysi.

etek: Çeşitli kumaşlarla yapılan, belden topuklara kadar uzunlukta olan ve genellikle günlük olarak giyilen kadın giysisi.

fermana: (Bkz. *salta*).

fes: Erkek ve kadınların kullandığı kırmızı kadifeden / keçeden yapılmış başlık. Ön tarafı altınlarla veya ortası delik paralarla süslüdür. Ayrıca boncuklarla süslü olanları da vardır.

findi: Kadınların başlarına taktığı kırmızı ve siyah renklerden oluşan başlık

fistan: Elbise olarak giyilen, etekleri üç parça yahut düz giysi.

gecelik: Elbisenin altından giyilen, kolsuz ve yakasız kadın iç giysisi. Kışın giyinen gecelik pazenden, yazın giyilen gecelik basmadan yapılır.

gelin terliği: (Bkz. *markup terlik*).

gerilik elbisesi: Bayram, düğün gibi özel günlerde giyilen elbiseye verilen ad. *Yabanlık* da denilir.

giyme: (Bkz. *bornoz*).

gocuh: Kışın ceketin üzerinden giyilen kalın giysi.

gömlek: Değişik renklerde genellikle uzun kollu, önü düğmeli yakalı giysi. Kimi yörelerde *işlik* de denilir.

hindi: Kenarı ip yahut boncuk oyalı kadın ve daha ziyade beyaz renkli baş örtüsü. (Bkz. *değirmi*, *yazma*).

ip önlük: Kuyruklu elbisenin önüne giyilen, kuşağı şalın altına dolanan önlük.

iskarpın: Önü ve arkası açık yüksek ökçeli kadın ayakkabısı.

işlemeli papuç: (Bkz. *papuç*).

işlik: Pazen ya da Tire bezinden yapılmış önü düğmeli yakasız gömlek. Köylerde renkli basmalardan yapılır, yaka ve kol ağzlarına sutaşı konulur.

kaban: Kışın ceketin üzerinden giyilen kalın giysi.

kadama: Kadınların giydiği ve kadife kumaşla yapılmış üzeri süslü cepken. Yakası V şeklinde önü açık, kolları uzun ve dardır. Bazı köylerde buna *delme* denir.

kakmalı: Üzeri altın sırma ile süslenmiş, çok değerli kadın elbisesi. Önden bele kadar düğmeli, on iki parça, arka kısmı ünden daha uzun ve tamamı Osmanlı motifleriyle süslüdür.

karaçadır: (Bkz. *çadır*).

kaşkol: Boyun atkısı. Yün örgü yahut yünlü kumaştan yapılmış olabilir.

kaytan: Şalvarın diz kısmına veya cepkenin üzerine mavi, yeşil, kırmızı renkte süslü parça.

kazak: Yün iple, şişlerle üzerine çeşitli desen verilerek yapılan uzun kollu kış giyeceği.

kazeki: Bazı yörelerde yeleğe verilen isim. Üzeri sırma işlemeli olup düğmeleri gümüşten dir. (Bkz. *yelek*).

kemer: Pantolonların bele tutunmasını sağlayan giysi aracı.

kolçak: Kollara geçirilen, pazen ya da kadifeden yapılan, bileklere gelen kısmı lastikli, kol kısmı ise işlemeli olan bir giysi.

kombinezon: Elbisenin altından giyilen, naylon, saten veya ipek türü kumaştan yapılmış dantelli ve askılı kadın iç giysisi.

köstek: Yeleğin üzerine tutturulan gümüş zincir.

köynek: Genellikle beyaz patiska bezinden dikilmiş, göğüsten yukarısı iki düğmeli, üst kısmı yakasız ve uzun kollu olan giysi. Kadınlarınki diz altına, erkeklerin giydikleri ise bellerine kadar uzundur.

kundak: Beyaz hasadan yapılmış ve üzerine uğur böceği ile çiçek motifleri işlenmiş çocuk belege.

kundura: Deri ayakkabı.

kuşak: Siyah renkli yün iple yapılmış bele dolanan giysi parçası. Rengi genellikle kahverengi veya siyahtır. Kenarlarında püsküller vardır.

kutnu: Belden yukarısı cırcırlı (fermuarlı) veya düğmeli kolları pileli ve manşetli kadın elbisesi.

kuyruklu elbise: Uzun ve etekleri fırfırlı olan bir elbiseye verilen ad. Eteğin ön kısmı yukarı çekilerek kuşaklardan bağlanır. Öne ip önlük takılır. Bel kısmına şal bağlanır. Bel kısmının arka tarafından uç kısmı sallanır. Alt kısma da büyükçe bir tuman üste de işlik giyilir. Başa pullu yemeni takılır. Taze gelinler ise, annelik / alınlık takarlar.

Lahuri şal: Bele sarılan ve ipekten yapılmış şal.

lastik: Lastikten yapılmış ayakkabı. Hem erkek hem kadınlar giyerler. Erkek lastiği daha derin ve önü ayak bileklerinin hizasına kadar yüksek; kadın lastiği ise, daha dar ve önü alçaktır. Erkeklerin giydiği lastik siyah, kadınlarınki ise renklidir. Köylerde çarıktan sonra giyinilmeye başlanılmıştır.

libade: Ortasına pamuk konarak yorgan sınıır gibi sınınmış ceket gibi giyilen giysi.

markup terlik: kadınların giydiği daha çok kırmızı ve sarı deriden yapılmış terliğe verilen ad. Buna *gelin terliği* de denilmektedir.

markup yemenisi: Kadınların giydiği zarif görünümlüüzeri sim ve sırma işlemeli yemeni.

maroken: (Bkz. *çadır*).

maşlak: Çobanlar hayvan güderken dağda üzerine aldıkları kalın keçeden yapılmış.

mes: Ayağa giyilen ve yumuşak deriden yapılmış olan, abdest almada kolaylık sağlayan giyecek. Hem kadınlar hem erkekler giyer.

mintan: Atlet gibi kullanılan giysi.

müso: Kadınların giydiği ve genellikle kadife kumaştan yapılmış, üzeri düğme ve sutaşıyla süslü cepken. Yakası V şeklinde önü açık, kolları uzun ve dardır. Bazı köylerde buna delme denir.

namazbezi: Daha ziyade yaşlıların örttüğü, beyaz renkli ve hindiden daha geniş, ön kısmı oyalı kadın başörtüsü.

önlük: 1. Günlük işlerde kullanmak üzere elbisenin üstüne belden bağlanan 1 m. kadar uzunlukta kumaş. Eskiden siyah yün ipinden yapılırdı ve renkli ipliklerle işlenip kenarlarına püskül takılırdı. 2. Bebeğin mama yerken önüne takılan giysi parçası.

örtü: Genellikle yaşlı bayanların kullandığı renkli ve çiçek desenli baş örtüsü.

paçalık: Bazı köylerde şalvar için kullanılan söz.

pantişli: Ev içinde giyilen daha çok kadınların giydiği altı kösele, boğaz kısmı deri, kalan kısmı kumaştan ayak giysisi. Bağcıklı ve bağcıkız iki çeşidi vardır.

papak: Kışın bütün başı kapatan ve sadece göz kısmının açık oldu başlık. Buna börkenek de denilir.

papuç: Hem evde hem de dışarıda giyilen arkası açık altı kösele, üstü deri ayak giysisi. Üç çeşidi vardır: *Düz papuç* (kadın ve erkek giyer.), *işlemeli papuç* (Genç kız ve gelinler giyer.), *serkeli papuç* (Yaşlı kadınlar giyer.)

paçalı: Entari, önlük, işlik, kazak, kolçak, bağ, şalvar ve şal kuşaktan oluşan kıyafete verilen ad.

patik: Bilhassa soğuk havalarda ayağa giyilen, iple örölmüş yarım çorap şeklindeki giyecek.

patik: El örgüsü veya fabrika ürünü olan ve ev içinde giyilen ayak giysisi. Her yaştan insan giyebilir.

patiska: İki tarafı da düz olan ince pamuklu kumaş.

pazen: Giysi yapımında kullanılan pamuklu kalın kumaş.

peşli: Kırmızı ve sarı çizgili, uzunluğu ayağa kadar olan üç eteğe verilen ad. Bu giysiye *saya* da denilmektedir. *Mecidiye kutnu*, *taraklı kutnu* ve *altıparmak* diye adlandırılan kumaşlardan yahut ipekli kumaştan yapılır. (Bkz. *üç etek*)

peştamal: Yıkanırken vücudu kapatmak için kişilerin üzerine aldıkları örtü.

pijama: Yatarken giyilen gece kıyafeti.

poşulu fes: (Bkz. *dal fes*).

potin: Altı kösele, üstü deri ve kapalı erkek ayakkabısı.

sabun bezi: Bebeği yıkanması sırasında kese niteliğinde kullanılan lif.

salta: Kadınların üç etek üzerine giydiği üzeri sim, sırma işlemeli, yün, keten ve kadifeden yapılmış cepken. Fermana da denilir.

sarı yazma: Bebek doğduğu ilk günlerde sarılık olmasın diye bebeğin yüzüne örtölen örtü.

satranç: Üzeri siyah, gri ve beyaz kare desenli pamuklu başörtüsü. Kadınlar evden kısa mesafeli çıkışlarda üzerine alırlar. Buna *alaca bürük* de denilir.

saya: Kimi yörelerde peşli olarak da bilinen kadın giysisi.

sayvan: Astar.

Selanik: Kışın fanilanın üzerinden giyilen iplik ve yünden örölmüş iç giysisi.

selanik: Kışın fanilanın üzerinden giyilen kolsuz iç çamaşırı

serkeli papuç: (Bkz. *papuç*).

soyha: Ölünün üzerindeki giyeceklerin genel adı.

süveter: Genellikle erkeklerin giydiği gömlek veya kazak üzerine giyilen önü kapalı, kolsuz örgüden yapılmış üst giyeceği.

şal kuşak: Bezin üçgen biçiminde kesilip çevresi katlandıktan sonra üzeri işlenmesi ve kenarlarına püskül eklenmesiyle yapılmış kuşağa verilen ad.

şal: Omuza atılan örgü yahut kumaşla yapılmış giysi. En çok Lahuri şal çeşidi kabul görmüştür. Önceki devirlerde hem erkekler hem kadınlar bellerine kuşanırdı.

şalvar: Beli ve paçaları lastikli pazenden yapılmış geniş pantolon. İki ucu püsküllü uçkurla bele oturtulur. Kadınların şalvarı erkeklere nazaran daha ince kumaştandır. Kadınlar üç eteğin altına giyerler. Kırmızı, lacivart veya siyah çuhadan yapılmış olan çeşitleri vardır ki bunlara *yedi yaprak şalvar* veya *çuha şalvar* denilir.

şapka: Kumaştan veya yünlü dokumadan yapılmış önü terekli başlık.

şavak: Kara yünden yapılmış şalvar.

tepelik: Kenarında kaş hizasına kadar inen gümüş para veya penez bulunan kadın başlığı.

terlik: 1. Daha çok evin içinde ayağa giyilen hafif giyecek. 2. Erkeklerin başlarına örttükleri bere, takke. Çoğu terlikler renkli boncuklardan örülüdür. Beyaz kumaş üzerine reklı ipliklerle çeşitli motifler yapılır, muhtelif yerlerine boncuk, sim ve düğmeler dikilir, tepesine ince boncuklardan oluşan bağcık dikilir. Özelliğine göre terliklerin "*sırmalı terlik*" ve "*düğmeli terlik*" diye iki çeşidi vardır.

tozak: Düğünlerde gelinin başına takılan renkli tüy ve boncuklarla hazırlanmış süs.

Trablus kuşak: Daha çok yazın kullanılan yünden yapılmış kuşak.

tulum: Kadınların iç çamaşırı. Bele gelen kısmı lastikli ve geniş, bacak kısımları dardır.

tuman: Geniş ve kısa iç çamaşırı.

tülbent: 1. Çevresi oyali kadın beyaz renkli baş örtüsü. 2. Bebek soğuk almasın başına bağlanan kenarı örülmüş örtü.

uçkur: Vezeğin içinde olan ve şalvarı bağlamaya yarayan iki ucu püsküllü sert kumaş.

üç etek: İpek veya pamuk kumaştan yapılmış, üzeri simli, arka kısmı tek, ön kısmı iki parçadan oluşan kadın giysisi. Altına ipek veya pazenden yapılmış kemeri ve paçaları lastikle büzülmüş iki paçalı iç giyecek giyilir. Üzerine gümüş veya kromdan kemer takılır. Kimi zaman püsküllü bel bağ bağlandığı da olur. Buna peşli yahut *üç peş* de denilir. (Bkz. *peşli*).

üç peş: (Bkz. *üç etek*).

vezek: Şalvarın kemer kısmına verilen ad.

yabanlık: Bayram, düğün gibi özel günlerde giyilen elbiseye verilen ad. *Gerilik elbisesi* de denilir.

yarlık: Önlük. Kara yün dokuma olup üzeri boncuk, sim ve düğmelerle süslüdür.

yazma: Beyaz renkli, kenarları oyali ve işlemeli kadın baş örtüsü. Mevsime göre ince ve kalın olabilmektedir. Kimi zaman fesin üzerine bağlanmıştır. Diğer adı *değirmi* yahut *hindidir*.

yedi yaprak şalvar: (Bkz. *şalvar*).

yelek: Gömleğin üzerine giyilen dar ve kısa giysi. Kollu ve kolsuz çeşitleri vardır. Genellikle lacivert kumaştan yapılır. Üzeri çeşitli desenlerle süslü olup düğmeleri gümüştenidir. İkişi sağda ikisi solda dört ceplidir. Kimi yörelerde *kazeki* de denilir.

yemeni: Altı kösele, üstü deri erkeklerin giydiği el yapımı papuç. Dört çeşidi vardır: *Düz yemeni* (sağ ve sol ayak farkı olmayan yemeni), *çapula yemeni* (sağ ayak ve sol ayak olarak yapılmış yemeni), *kadın yemenisi* (*Zenne* de denilir.), *çoban lastiği yemeni* (tabanı manda gönü, üzeri deriden yapılmış yemeni).

yen: Elbisenin kol kısmı. "Kol kırılır yen içinde kalır." sözü ile olumsuz durumunu belli etmeme kastedilir.

zenne: kadın yemenisine verilen ad (Bkz. *yemeni*).

zıbın: Kundaktaki çocuklara giydirilen gömleğe benzer giysi.

zıvga şalvar: Bacakları dar, üstü geniş yapılmış yünden şalvar. Üzeri çeşitli desenlerle süslüdür. Yelek gibi daha ziyade lacivert kumaştan yapılır. Kemer fitille tutturulur ve dizlerinde kaytan vardır.

Kaynaklar:

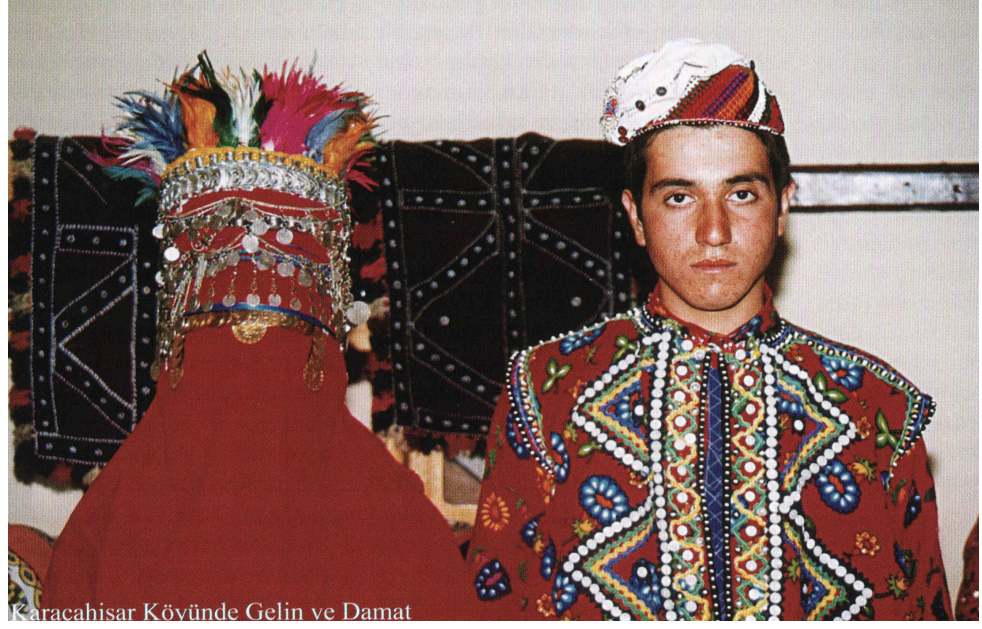
Acar, İsmail Hakkı, *Zara Kültürü*, İstanbul, 2007.

Çulcuoğlu, Saliha, *Divriği Yöresinin Kıyafetleri Takı ve Aksesuarları*, Sivas, 2007.

Çınar, Enver, *Kalın Beldesi Folkloru*, Sivas, 2005 (Yayımlanmamış Lisans Tezi).

Güneş, Gülhan, *Maden Köyü Folklor Monografisi*, Sivas, 2003 (Yayımlanmamış Lisans Tezi).

Öğrencilerim; Gökhan Ulaş, Ahmet Nevruz, Metin Arıkan ve Yasemin Çarpar'ın derlemeleri.

Karacahisar Köyünde Gelin ve Damat

Gelin Güveyi (Zara- İ. H. Acar Arşivi)

Entari giymiş erkek çocukları

Köy çocukları ((Zara- İ. H. Acar Arşivi)

Çoraplar

Yün ip yapan kadın

Köy çocukları (İ. H. Acar Arşivi)